

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

17 octombrie 2018*ⁱ

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 – Articolul 8 alineatul (1) – Competență în materia răspunderii părintești – Noțiunea «reședința obișnuită a copilului» – Cerința unei prezențe fizice – Reținerea mamei și a copilului într-o țară terță împotriva voinței mamei – Încălcarea drepturilor fundamentale ale mamei și ale copilului”

În cauza C-393/18 PPU,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de High Court of Justice (England and Wales), Family Division [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția pentru litigii de familie, Regatul Unit], prin decizia din 6 iunie 2018, primită de Curte la 14 iunie 2018, în procedura

UD

împotriva

XB,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, și domnii J.-C. Bonichot, E. Regan (raportor), C.-G. Fernlund și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere cererea instanței de trimitere din 6 iunie 2018, primită de Curte la 14 iunie 2018, de judecare a trimiterii preliminare potrivit procedurii de urgență, conform articolului 107 din Regulamentul de procedură al Curții,

având în vedere decizia din 5 iulie 2018 a Camerei întâi de a admite această cerere,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 septembrie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru UD, de C. Hames, QC, de B. Jubb, barrister, de J. Patel și de M. Hussain, solicitors;
- pentru XB, de T. Gupta, QC, de J. Renton, barrister, și de J. Stebbing, solicitor;

* Limba de procedură: engleza.

- pentru guvernul Regatului Unit, de S. Brandon, în calitate de agent, asistat de M. Gration, barrister;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de A. Kasalická, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 septembrie 2018,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 8 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO 2003, L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între UD, mama unei fete născute în Bangladesh la 2 februarie 2017 (denumită în continuare „copilul”), pe de o parte, și XB, tatăl acestui copil, pe de altă parte, în legătură cu cererile efectuate de UD având ca obiect, pe de o parte, plasarea copilului menționat sub tutela instanței de trimitere și, pe de altă parte, înapoierea ei împreună cu copilul în Regatul Unit în vederea participării lor la procedura în fața instanței de trimitere.

Cadrul juridic

- 3 Considerentele (1) și (12) ale Regulamentului nr. 2201/2003 enunță:

„(1) [Uniunea] Europeană și-a stabilit ca obiectiv crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție în cadrul căruia se asigură libera circulație a persoanelor. În acest scop, [Uniunea] adoptă, în special, măsurile în domeniul cooperării judiciare în materie civilă necesare pentru buna funcționare a pieței interne.

[...]

(12) Temeiurile de competență stabilite prin prezentul regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești.”

- 4 Articolul 1 din acest regulament, intitulat „Domeniu de aplicare”, precizează materiile civile cărora li se aplică respectivul regulament și cele cărora acesta nu se aplică.
- 5 Articolul 2 din regulamentul menționat, intitulat „Definiții”, are următorul cuprins:

„În sensul prezentului regulament:

[...]

4. «hotărâre judecătorească» înseamnă orice hotărâre de divorț, de separare de drept sau de anulare a unei căsătorii, precum și orice hotărâre judecătorească privind răspunderea părintească pronunțată de o instanță judecătorească a unui stat membru, oricare ar fi denumirea hotărârii, inclusiv termenii «decizie», «sentință» sau «ordonanță»;

[...]

6 Capitolul II din același regulament, intitulat „Competență”, cuprinde în secțiunea 2, intitulată „Răspundere părintească”, articolul 8, intitulat, la rândul său, „Competență de fond”, care prevede la alineatul (1):

„Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată.”

7 Potrivit articolului 9 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Menținerea competenței fostei reședințe obișnuite a copilului”:

„(1) În cazul în care copilul se mută în mod legal dintr-un stat membru în altul și dobândește o nouă reședință obișnuită, instanțele judecătorești din statul membru al fostei reședințe obișnuite a copilului își păstrează competența, prin derogare de la articolul 8, pe o perioadă de trei luni de la mutare, pentru modificarea unei hotărâri privind dreptul de vizită pronunțată în acest stat membru înainte de mutarea copilului, în cazul în care titularul dreptului de vizită în temeiul hotărârii privind dreptul de vizită continuă să locuiască în mod obișnuit în statul membru al fostei reședințe obișnuite a copilului.

[...]

8 Articolul 10 din acest regulament, intitulat „Competența judecătorească în cazuri de răpire a copilului”, prevede:

„În caz de deplasare sau de reținere ilicită a unui copil, instanțele judecătorești din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sale sau a reținerii sale ilicite rămân competente până în momentul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru [...]

9 Articolul 12 din regulamentul menționat precizează condițiile în care o prorogare de competență în temeiul acestui regulament este posibilă.

10 Articolul 13 din același regulament, intitulat „Competență bazată pe prezența copilului”, prevede la alineatul (1):

„Atunci când reședința obișnuită a copilului nu poate fi stabilită și competența nu poate fi stabilită pe baza articolului 12, instanțele judecătorești din statul membru în care este prezent copilul sunt competente.”

11 Articolul 14 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Competențe reziduale”, are următorul cuprins:

„Atunci când nicio instanță judecătorească dintr-un stat membru nu este competentă în temeiul articolelor 8-13, competența este reglementată, în fiecare stat membru, de dreptul statului respectiv.”

- 12 Articolul 15 din regulament, intitulat „Trimiterea la o instanță mai bine plasată pentru a soluționa cauza”, prevede la alineatul (1):

„Cu titlu de excepție, instanțele judecătorești dintr-un stat membru competente pentru a soluționa cauza pe fond pot, în cazul în care consideră că o instanță dintr-un alt stat membru cu care copilul are o legătură specială este mai bine plasată pentru a soluționa cauza sau o parte specifică a acesteia și atunci când acest lucru servește interesul superior al copilului:

- (a) să suspende procedura sau respectiva parte a acesteia și să invite părțile să depună o cerere la instanța judecătorească din acest alt stat membru în conformitate cu alineatul (4) sau
- (b) să solicite instanței judecătorești din alt stat membru să își exercite competența în conformitate cu alineatul (5).”
- 13 Articolul 21 din acest regulament, intitulat „Recunoașterea unei hotărâri judecătorești”, prevede la alineatul (1):

„Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 14 Reclamanta din litigiul principal, mama copilului (denumită în continuare „mama”), este un resortisant din Bangladesh care a încheiat o căsătorie în 2013, în Bangladesh, cu pârâtul din litigiul principal, de naționalitate britanică, care este tatăl copilului (denumit în continuare „tatăl”).
- 15 În luna iunie sau în luna iulie 2016, mama s-a stabilit în Regatul Unit, pentru a trăi pe acest teritoriu alături de tată. Aceasta a beneficiat de o viză pentru soț străin acordată de United Kingdom Home Office (Ministerul de Interne al Regatului Unit), valabilă de la 1 iulie 2016 la 1 aprilie 2019.
- 16 În luna decembrie 2016, tatăl și mama s-au deplasat în Bangladesh. Mama era într-un stadiu avansat al sarcinii. La 2 februarie 2017, copilul s-a născut în Bangladesh. Acesta a rămas în Bangladesh de atunci și nu a locuit, așadar, niciodată în Regatul Unit.
- 17 În luna ianuarie 2018, tatăl s-a întors în Regatul Unit fără mamă.
- 18 La 20 martie 2018, mama a formulat o acțiune în fața instanței de trimitere pentru ca copilul să fie plasat sub tutela acestei instanțe și să fie dispusă înapoierea sa în Regatul Unit, precum și cea a copilului, în scopul de a participa la procedura în fața instanței menționate. Mama susține că această instanță este competentă să soluționeze litigiul principal. În această privință, mama susține, printre altele, că, la data la care a sesizat instanța de trimitere, copilul locuia în mod obișnuit în Regatul Unit. La rândul său, tatăl contestă competența instanței menționate de a pronunța orice decizie în privința copilului.
- 19 Instanța de trimitere arată că nu a efectuat nicio constatare de fapt în cadrul procedurii principale, având în vedere că apreciază ca fiind necesar să soluționeze, cu titlu introductiv, chestiunea competenței sale de a pronunța o decizie cu privire la copil. În ceea ce privește această chestiune, instanța menționată consideră că îi revine sarcina de a aprecia, în primul rând, aspectul dacă copilul are reședința obișnuită în Regatul Unit, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003. Numai, eventual, în al doilea rând, aceeași instanță va aprecia dacă dispune de un alt temei de competență cu scopul de a examina litigiul principal.

- 20 Potrivit instanței de trimitere, interpretarea, în cadrul litigiului principal, a noțiunii „reședință obișnuită” conținută la articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 ridică chestiuni care nu au fost încă examinate de Curte, în special aceea de a ști dacă prezența fizică este un element constitutiv al acestei noțiuni. Pe de altă parte, constrângerea pretins exercitată de tată asupra mamei ar fi avut drept consecință faptul că aceasta a născut într-o țară terță. Comportamentul tatălui în această privință ar constitui probabil o atingere adusă drepturilor mamei sau ale copilului. Poziția adoptată de mamă ar ridica, așadar, problema subsidiară a impactului asupra noțiunii menționate al împrejurărilor în care copilul s-a născut într-un stat terț, în special al menținerii ilegale, prin constrângere, a mamei de către tată în acest stat, în condițiile în care titularii răspunderii părintești nu au nicio intenție comună de a locui în statul respectiv.
- 21 În aceste condiții, High Court of Justice (England & Wales), Family Division [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția pentru litigii de familie, Regatul Unit] a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Este prezența fizică a unui copil într-un stat un element esențial al reședinței obișnuite, în sensul articolului 8 din Regulamentul nr. 2201/2003?
- 2) În cazul în care ambii părinți sunt titulari ai răspunderii părintești, faptul că mama a fost păcălită să meargă în alt stat și apoi a fost reținută ilegal în statul respectiv de către tată, prin constrângere sau prin alt act ilicit, mama fiind astfel obligată să dea naștere unui copil în statul respectiv, are vreun impact asupra răspunsului la prima întrebare, în situația în care este posibil să fi existat o încălcare a drepturilor mamei sau ale copilului, conform articolelor 3 și 5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, sau în alt mod?”

Cu privire la procedura de urgență

- 22 Instanța de trimitere a solicitat ca prezenta trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții.
- 23 În susținerea cererii sale, această instanță a arătat că procedura principală privește un copil de vârstă fragedă, în vârstă de un an și două luni la data deciziei de trimitere, și că orice întârziere în evoluția acestei proceduri este în detrimentul interesului superior al copilului menționat.
- 24 Instanța de trimitere a precizat, în plus, că, potrivit afirmațiilor mamei, care sunt contestate de tată, mama este în prezent reținută în mod ilegal, prin constrângerea tatălui, într-un sat din Bangladesh, fără energie electrică, fără gaze, fără electricitate, fără apă potabilă și fără niciun fel de venit, în cadrul unei comunități care o stigmatizează din cauza separării sale de tată. Instanța menționată arată că, în cazul în care competența sa ar fi dovedită și drepturile mamei și ale copilului ar fi fost încălcate de tată, i-ar reveni obligația de a acționa cât mai rapid posibil, eventual prin adoptarea măsurilor necesare pentru a asigura protecția intereselor copilului.
- 25 În această privință, trebuie să se constate, în primul rând, că prezenta trimitere preliminară privește interpretarea Regulamentului nr. 2201/2003, care a fost adoptat în special în temeiul articolului 61 litera (c) CE, în prezent articolul 67 TFUE, care figurează în titlul V din partea a treia din Tratatul FUE, privind spațiul de libertate, securitate și justiție, astfel încât această trimitere intră în domeniul de aplicare al procedurii preliminare de urgență definit la articolul 107 din Regulamentul de procedură (Hotărârea din 9 octombrie 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 34, Hotărârea din 9 ianuarie 2015, RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, punctul 36, și Hotărârea din 19 noiembrie 2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, punctul 31).

- 26 În al doilea rând, în ceea ce privește criteriul referitor la urgență, reiese din decizia de trimitere că, în cazul în care constrângerea exercitată de tată asupra mamei ar fi dovedită, bunăstarea actuală a copilului ar fi puternic compromisă. Într-un astfel de caz, orice întârziere în luarea unor decizii judiciare cu privire la copil ar prelungi situația actuală și ar risca astfel să afecteze în mod serios, chiar ireparabil, dezvoltarea acestui copil. În cazul unei eventuale înapoieri în Regatul Unit, o astfel de întârziere ar risca, de asemenea, să fie prejudiciabilă integrării copilului în noul său mediu familial și social.
- 27 În plus, litigiul principal privește un copil a cărui vârstă fragedă face ca stimularea și dezvoltarea sa să fie deosebit de delicate.
- 28 Având în vedere ceea ce precedă, Camera întâi a Curții a decis, la 5 iulie 2018, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea prezentei trimiteri preliminare potrivit procedurii preliminare de urgență.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la competența Curții

- 29 Deși guvernul Regatului Unit invocă în mod formal inadmisibilitatea prezentei trimiteri preliminare, rezultă din observațiile sale că acest guvern contestă, în realitate, competența Curții de a răspunde la întrebările adresate, din moment ce prezenta cauză privește un potențial conflict de competență între un stat membru, în speță Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, și un stat terț, și anume Republica Populară Bangladesh.
- 30 În special, acest guvern susține că, având în vedere articolul 61 litera (c) și articolul 67 alineatul (1) CE, pe a căror temei a fost adoptat Regulamentul nr. 2201/2003, acest regulament are vocația de a se aplica numai situațiilor transfrontaliere în interiorul Uniunii. În situațiile transfrontaliere care implică un stat membru și un stat terț, precum situația în discuție în litigiul principal, dreptul național ar fi aplicabil.
- 31 În această privință, în ceea ce privește, în primul rând, modul de redactare a dispozițiilor pertinente din Regulamentul nr. 2201/2003, trebuie să se observe că articolul 1 din acest regulament, care definește domeniul său de aplicare, precizează materiile civile cărora li se aplică respectivul regulament și cele cărora acesta nu se aplică, fără a face referire la vreo limitare a domeniului de aplicare teritorial al regulamentului menționat.
- 32 În ceea ce privește însuși articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, această dispoziție prevede că instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată. Astfel, niciun element din termenii acestei dispoziții nu indică faptul că aplicarea regulii generale de competență în materia răspunderii părintești pe care o prevede este supusă condiției existenței unui raport juridic care implică mai multe state membre.
- 33 Prin urmare, după cum subliniază avocatul general la punctele 23 și 25 din concluzii, spre deosebire de anumite dispoziții ale Regulamentului nr. 2201/2003 referitoare la competență, cum ar fi articolele 9, 10 și 15 din acesta, ai căror termeni implică în mod necesar că aplicarea lor depinde de un potențial conflict de competență între instanțele din mai multe state membre, nu rezultă din modul de redactare a articolului 8 alineatul (1) din regulamentul menționat că această dispoziție se limitează la litigii referitoare la asemenea conflicte.
- 34 În această privință, articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 se deosebește, de asemenea, de normele în materie de recunoaștere și de executare prevăzute de acest regulament.

- 35 În special, Curtea a statuat deja că era în mod vădit necompetentă să răspundă la întrebări preliminare privind recunoașterea unei hotărâri de divorț pronunțate într-o țară terță și a subliniat, printre altele, că, potrivit articolului 2 punctul 4 și articolului 21 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, acest regulament se limitează la recunoașterea hotărârilor pronunțate de o instanță a unui stat membru (Ordonanța din 12 mai 2016, Sahyouni, C-281/15, EU:C:2016:343, punctele 21, 22 și 33).
- 36 Or, contrar normelor care reglementează recunoașterea și executarea hotărârilor judiciare prevăzute de Regulamentul nr. 2201/2003, acest regulament nu prevede, astfel cum rezultă în special din cuprinsul punctelor 32 și 33 din prezenta hotărâre, vreo dispoziție care ar limita în mod expres domeniul de aplicare teritorial al ansamblului normelor referitoare la competență prevăzute de respectivul regulament.
- 37 În al doilea rând, în ceea ce privește obiectivul Regulamentului nr. 2201/2003, reiese din considerentul (1) al acestuia că regulamentul menționat urmărește să contribuie la obiectivul Uniunii de a crea un spațiu de libertate, securitate și justiție, în cadrul căruia se asigură libera circulație a persoanelor. În acest scop, Uniunea adoptă în special măsurile în domeniul cooperării judiciare în materie civilă necesare pentru buna funcționare a pieței interne.
- 38 Astfel, în temeiul articolului 61 litera (c) CE, care constituie unul dintre temeiurile juridice ale Regulamentului nr. 2201/2003, și al articolului 65 CE, care au devenit articolul 67 alineatul (3), respectiv articolul 81 TFUE, Uniunea adoptă măsuri în domeniul cooperării judiciare în materie civilă cu implicații transfrontaliere, în măsura în care este necesar pentru buna funcționare a pieței interne.
- 39 Or, spre deosebire de ceea ce susține în esență guvernul Regatului Unit, astfel de considerații nu au drept consecință faptul că trebuie să se considere că norma de competență prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică doar litigiilor care implică raporturi între instanțe din state membre.
- 40 În special, normele uniforme de competență conținute în Regulamentul nr. 2201/2003 nu au vocația de a se aplica doar situațiilor care conțin o legătură efectivă și suficientă cu funcționarea pieței interne, care implică, prin definiție, mai multe state membre. Astfel, unificarea în sine a normelor de competență, realizată de acest regulament, are cu siguranță drept obiectiv eliminarea obstacolelor din calea funcționării pieței interne care pot rezulta ca urmare a disparităților dintre legislațiile naționale existente în materie [a se vedea prin analogie, referitor la Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3), astfel cum a fost modificată prin convențiile succesive privind aderările noilor state membre la această convenție, Hotărârea din 1 martie 2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, punctul 34].
- 41 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se constate că norma de competență generală prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 se poate aplica unor litigii care implică raporturi între instanțele unui singur stat membru și cele ale unei țări terțe și nu numai raporturilor dintre instanțe din mai multe state membre.
- 42 Curtea este, prin urmare, competentă să răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere.

Cu privire la fond

- 43 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretat în sensul că un copil trebuie să fi fost prezent fizic într-un stat membru pentru a se putea considera că are reședința obișnuită în acest stat membru, în sensul dispoziției menționate. Această instanță solicită de asemenea să se stabilească dacă împrejurări precum cele în discuție în litigiul

principal, presupunând că sunt dovedite, și anume, pe de o parte, constrângerea exercitată de tată asupra mamei care are drept consecință faptul că mama a născut copilul lor într-un stat terț și că locuiește acolo împreună cu copilul de la nașterea acestuia și, pe de altă parte, atingerea adusă drepturilor fundamentale ale mamei sau ale copilului, au o incidență în această privință.

- 44 Tatăl și Comisia Europeană susțin că reședința obișnuită a copilului nu se poate situa într-un stat membru în care copilul nu a fost niciodată prezent fizic, în timp ce mama, guvernul Regatului Unit și guvernul ceh sunt de părere că împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal pot motiva considerarea copilului ca având reședința obișnuită în acest stat.
- 45 Trebuie constatat, în primul rând, că Regulamentul nr. 2201/2003 nu cuprinde nicio definiție a noțiunii „reședință obișnuită”. Utilizarea adjectivului „obișnuită” indică doar că reședința trebuie să prezinte un anumit caracter de stabilitate sau de regularitate (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 44).
- 46 Potrivit unei jurisprudențe constante, rezultă din cerințele atât ale aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și ale principiului egalității că termenii unei dispoziții a dreptului Uniunii, care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare, trebuie în mod normal să primească, în întreaga Uniune, o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând cont de contextul dispoziției și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 45 și jurisprudența citată).
- 47 Noțiunea „reședință obișnuită” este utilizată în articolele din Regulamentul nr. 2201/2003 care nu conțin nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre. Este necesar, așadar, să se definească această noțiune potrivit contextului în care se înscriu dispozițiile regulamentului și potrivit obiectivului urmărit de acesta din urmă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 46).
- 48 În această privință, reiese din considerentul (12) al Regulamentului nr. 2201/2003 că acesta din urmă a fost elaborat cu obiectivul de a răspunde interesului superior al copilului și că privilegiază, în acest scop, criteriul proximității. Legiuitorul a considerat, astfel, că instanța judecătorească apropiată geografic de reședința obișnuită a copilului este cel mai bine plasată pentru a aprecia măsurile care trebuie adoptate în interesul copilului. Potrivit acestui considerent, ar trebui, așadar, să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești (Hotărârea din 15 februarie 2017, W și V, C-499/15, EU:C:2017:118, punctul 51, precum și jurisprudența citată).
- 49 Articolul 8 din Regulamentul nr. 2201/2003 reflectă acest obiectiv stabilind o competență generală în favoarea instanțelor din statul membru în care copilul are reședința obișnuită (Hotărârea din 15 februarie 2017, W și V, C-499/15, EU:C:2017:118, punctul 52).
- 50 Pe de altă parte, astfel cum Curtea a precizat în mai multe rânduri, pentru a stabili reședința obișnuită a unui copil, în afară de prezența fizică a acestuia din urmă într-un stat membru, trebuie să fie reținuți și alți factori suplimentari de natură să demonstreze că această prezență nu are deloc un caracter temporar sau ocazional (Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 38, Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 49, Hotărârea din 9 octombrie 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 51, Hotărârea din 15 februarie 2017, W și V, C-499/15, EU:C:2017:118, punctul 60, Hotărârea din 8 iunie 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 43, precum și Hotărârea din 28 iunie 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, punctul 41).

- 51 Importanța acordată de legiuitorul Uniunii proximității geografice în scopul stabilirii instanței competente în materia răspunderii părintești reiese de asemenea din cuprinsul articolului 13 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, care fundamentează competența unei instanțe dintr-un stat membru numai pe prezența copilului, în special în cazul în care reședința sa nu a putut fi calificată drept „obișnuită”, în sensul articolului 8 alineatul (1) din acest regulament, în niciun stat membru, iar această competență nu poate fi stabilită pe baza articolului 12 din același regulament.
- 52 Astfel, Curtea a statuat că recunoașterea reședinței obișnuite a unui copil într-un anumit stat membru impune cel puțin ca copilul să fi fost prezent fizic în acel stat membru (Hotărârea din 15 februarie 2017, W și V, C-499/15, EU:C:2017:118, punctul 61).
- 53 Rezultă din considerațiile prezentate la punctele 45-52 din prezenta hotărâre că o prezență fizică în statul membru în care copilul este pretins integrat este o condiție necesară prealabilă pentru evaluarea stabilității acestei prezențe și că „reședința obișnuită”, în sensul Regulamentului nr. 2201/2003, nu poate fi, așadar, stabilită într-un stat membru în care copilul nu s-a deplasat niciodată.
- 54 Această interpretare este susținută de locul pe care îl ocupă articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 în cadrul normelor de competență prevăzute de acest regulament în materia răspunderii părintești.
- 55 Astfel, în lumina considerentului (12) al Regulamentului nr. 2201/2003 și după cum reiese din cuprinsul punctului 49 din prezenta hotărâre, articolul 8 din acest regulament stabilește regula generală de competență în materie de răspundere părintească, astfel încât această dispoziție ocupă locul central în cadrul normelor de competență stabilite de regulamentul menționat în acest domeniu.
- 56 Ca atare, articolul 8 din Regulamentul nr. 2201/2003 este completat de norme speciale aplicabile, printre altele, în cazul în care reședința obișnuită a copilului, prezent într-un stat membru, nu poate fi stabilită și competența nu poate fi determinată în temeiul articolului 12 din acesta (articolul 13), în cazul în care nicio instanță dintr-un stat membru nu este competentă în temeiul articolelor 8-13 din acesta (articolul 14), sau, cu titlu excepțional și în anumite condiții, în cazul în care instanța competentă trimite cauza unei instanțe dintr-un alt stat membru pe care o apreciază mai bine plasată pentru a soluționa cauza (articolul 15) (Hotărârea din 15 februarie 2017, W și V, C-499/15, EU:C:2017:118, punctul 56).
- 57 În consecință, faptul că un litigiu aflat pe rolul unei instanțe a unui stat membru nu este susceptibil de a intra în domeniul de aplicare al articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 nu se opune în mod necesar faptului ca instanța respectivă să fie competentă să soluționeze acest litigiu pe un alt temei. În special, chiar presupunând că interpretarea prezentată la punctele 52 și 53 din prezenta hotărâre, potrivit căreia o prezență fizică a copilului într-un stat membru este o condiție prealabilă pentru a stabili reședința lui obișnuită pe teritoriul acestuia, ar avea drept consecință, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, faptul că nu ar fi posibil să se desemneze ca fiind competentă o instanță a unui stat membru în temeiul dispozițiilor acestui regulament, nu este mai puțin adevărat, astfel cum subliniază Comisia, că este în continuare posibil ca fiecare stat membru, în conformitate cu articolul 14 din regulamentul respectiv, să stabilească competența propriilor instanțe în temeiul unor norme de drept intern, îndepărtându-se de la criteriul proximității pe care se întemeiază dispozițiile regulamentulului menționat.
- 58 Pe de altă parte, rezultă din dispozițiile citate la punctul 56 din prezenta hotărâre și în special din articolul 13 alineatul (1) și din articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 că legiuitorul Uniunii a avut în vedere în mod specific existența unor situații în care reședința obișnuită a unui copil nu poate fi stabilită, respectiv trimiterea la o instanță mai bine plasată pentru a soluționa cauza unui copil, care nu este nici în mod necesar cea prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din acest regulament, nici cea prevăzută la articolele 9 și 14 din respectivul regulament.

- 59 În consecință, nici lipsa unei reședințe obișnuite a copilului, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, ca urmare a lipsei prezenței fizice a acestui copil într-un stat membru al Uniunii, nici existența unor instanțe dintr-un stat membru mai bine plasate pentru a soluționa cauzele referitoare la acest copil, în condițiile în care acesta nu a locuit niciodată în acest stat, nu pot permite să se stabilească reședința obișnuită a copilului într-un stat în care nu a fost prezent niciodată.
- 60 În continuare, împrejurarea în discuție în litigiul principal, presupunând că este dovedită, potrivit căreia tatăl a exercitat o constrângere asupra mamei având drept consecință faptul că copilul lor s-a născut și locuiește, de la naștere, în Bangladesh, nu este susceptibilă să repună în discuție această interpretare.
- 61 Într-adevăr, în lipsa acestei constrângeri, copilul din cauza principală ar fi putut eventual să se nască, în conformitate cu presupusa intenție a mamei sale, în Regatul Unit. Or, Curtea a statuat deja că intenția titularului răspunderii părintești de a se stabili împreună cu copilul în alt stat membru, exprimată prin anumite măsuri tangibile, cum ar fi achiziționarea sau închirierea unei locuințe în statul membru gazdă, poate constitui un indiciu al transferului reședinței obișnuite (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 50 și jurisprudența citată).
- 62 Cu toate acestea, în lipsa unei prezențe fizice a copilului însuși în statul membru în cauză, nu poate fi acordată o importanță determinantă pentru interpretarea noțiunii „reședință obișnuită” unor împrejurări precum intenția părintelui care exercită în fapt drepturile privind încredințarea în raport cu copilul sau eventuala reședință obișnuită a unuia sau a celuilalt părinte în acest stat membru, în detrimentul considerațiilor geografice obiective, fără să se încalce intenția legiuitorului Uniunii (a se vedea prin analogie Hotărârea din 28 iunie 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, punctul 60).
- 63 Astfel, interpretarea potrivit căreia lipsa prezenței fizice a copilului în cauză însuși în statul membru respectiv se opune luării în calcul a unor considerații precum cele expuse la punctul precedent din prezenta hotărâre este în mai mare măsură conformă cu criteriul proximității, privilegiat de legiuitorul Uniunii în cadrul Regulamentului nr. 2201/2003 tocmai pentru a asigura luarea în considerare a interesului superior al copilului (a se vedea prin analogie Hotărârea din 8 iunie 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 67).
- 64 În sfârșit, protejarea interesului superior al copilului, garantată la articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, și respectarea drepturilor sale fundamentale, precum cele consacrate la articolele 4, 6 și 24 din această cartă, nu impun o interpretare diferită de cea prezentată la punctele 52 și 53 din prezenta hotărâre.
- 65 În primul rând, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 48 din prezenta hotărâre, interesul superior al copilului a fost luat în considerare la redactarea Regulamentului nr. 2201/2003, întrucât criteriul proximității adoptat în acesta concretizează acest interes.
- 66 În al doilea rând, Regulamentul nr. 2201/2003 instituie deja un mecanism care autorizează statele membre să protejeze interesele unui copil chiar și în cazul unor litigii care nu intră sub incidența articolului 8 alineatul (1) din acest regulament. În special, astfel cum s-a amintit la punctul 57 din prezenta hotărâre, în cazul în care nicio instanță judecătorească dintr-un stat membru nu este competentă în temeiul articolelor 8-13 din acest regulament, articolul 14 din acesta din urmă prevede că statele membre pot, în mod rezidual, să atribuie competența instanțelor lor în temeiul legislațiilor naționale.
- 67 În speță, reiese din dosarul prezentat Curții că o astfel de competență reziduală există în ordinea juridică a Regatului Unit sub forma „competenței *parens patriae*” a instanțelor judecătorești din acest stat membru, această normă de competență aplicându-se cetățenilor britanici în conformitate cu aprecierea instanțelor naționale.

- 68 Din aceste considerații rezultă că interesul superior al copilului nu necesită o interpretare a articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 precum cea propusă de mamă, de guvernul Regatului Unit și de guvernul ceh, chiar și în împrejurări precum cele care caracterizează situația în discuție în litigiul principal, întrucât o asemenea interpretare depășește limitele noțiunii „reședință obișnuită”, prevăzută de Regulamentul nr. 2201/2003, și rolul atribuit acestei dispoziții în cadrul dispozițiilor regulamentului menționat care reglementează competența în materia răspunderii părintești.
- 69 Rezultă că, într-o cauză precum cauza principală, nici comportamentul ilegal exercitat de unul dintre părinți asupra celuilalt, care are drept consecință faptul că copilul lor s-a născut și locuiește de la naștere într-un stat terț, nici încălcarea drepturilor fundamentale ale mamei sau ale acestui copil, presupunând că circumstanțele respective sunt dovedite, nu permit să se considere că copilul menționat ar putea avea reședința obișnuită, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, într-un stat membru în care nu s-a deplasat niciodată.
- 70 Având în vedere tot ceea ce precedă, articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretat în sensul că un copil trebuie să fi fost prezent fizic într-un stat membru pentru a se putea considera că are reședința obișnuită în acest stat membru, în sensul dispoziției menționate. Împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, presupunând că sunt dovedite, și anume, pe de o parte, constrângerea exercitată de tată asupra mamei care are drept consecință faptul că mama a născut copilul lor într-un stat terț și că locuiește acolo împreună cu copilul de la nașterea acestuia și, pe de altă parte, atingerea adusă drepturilor fundamentale ale mamei sau ale copilului, nu au nicio incidență în această privință.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 71 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000, trebuie interpretat în sensul că un copil trebuie să fi fost prezent fizic într-un stat membru pentru a se putea considera că are reședința obișnuită în acest stat membru, în sensul dispoziției menționate. Împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, presupunând că sunt dovedite, și anume, pe de o parte, constrângerea exercitată de tată asupra mamei care are drept consecință faptul că mama a născut copilul lor într-un stat terț și că locuiește acolo împreună cu copilul de la nașterea acestuia și, pe de altă parte, atingerea adusă drepturilor fundamentale ale mamei sau ale copilului, nu au nicio incidență în această privință.

Semnături

i — Numele care figurează la punctul 25 a fost înlocuit prin litere ca urmare a unei cereri de anonimizare.